

ОСНОВНІ ХВОРОБИ ВИТКИХ ТРОЯНД РОДУ *ROSA L.*

Буйдіна Т.О., провідний інженер

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України

Рожок О.Ф., старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

Відомо, що хвороби і шкідники знижують декоративність та продуктивність рослин, викликаючи передчасне всихання й опадання листків, деформацію пелюсток і суцвіть, появу на них налетів, плям, а нерідко і повну загибель рослин [3]. Садові троянди, належать до одних з найбільш вразливіших рослин до шкідників та хвороб, які особливо відчутно впливають на їх декоративні якості і загальний стан рослин.

Найшкідливішими грибними хворобами садових троянд є борошниста роса, іржа і чорна плямистість [4]. Крім цього, нерідко, троянди вражаються такими хворобами: інфекційний “опік”, звичайний (європейський) рак, цитоспороз, сіра гниль, коренева гниль тощо. З неінфекційних уражень можна виділити: сонячний опік, фізіологічне старіння, нестача елементів живлення.

Коротко охарактеризуємо найпоширеніші хвороби садових троянд.

Борошниста роса, збудник – *Sphaerotheca pannosa* Lev. var. *rosaea* Woronich. Ця грибна хвороба проявляється в основному у другій половині літа, головним чином на сортах з ніжними м'якими листками, сорти з глянцевиими листками ушкоджуються рідше. Хвороба інтенсивно розвивається на трояндах при надлишку азоту у ґрунті. На молодих пагонах, листках, бутонах, шипах, плодах з'являється білий борошнистий наліт, який з часом збільшується та ущільнюється і стає сіруватого кольору. Уражені листки, пелюстки скручуються, пагони та квітконіжки викривлюються, рослини втрачають декоративність та призупиняють ріст. Пагони не визрівають у передзимовий період, що знижує їх зимостійкість.

Заходи боротьби: профілактичне обприскування рослинними та хімічними препаратами (фунгіцидами). Спалювання усіх рослинних решток та ушкоджених пагонів та листків [2].

Іржа, збудник – *Phragmidium mucronatum* (Pers.) Schltdl., *Phragmidium tuberculatum* Mull.Hal., *Phragmidium disciflorum* Jaes). Дуже шкідлива грибна хвороба. З'являється з весни у вигляді іржавих горбків на пагонах, біля бруньок та на верхній стороні листків. На листках, черешках, молодих пагонах утворюються яскраво-помаранчеві ланцюжки у вигляді замкнутого овалу, скупчення пор гриба. Уражені листки під кінець літа жовтіють та опадають. Знижується зимостійкість та декоративність троянд [2].

Заходи боротьби: в якості профілактики до відростання листків троянди обробляють бордоською рідиною (1 %) або залізним купоросом. Ушкоджені пагони та листки спалюють.

Чорна плямистість, збудник – гриб *Marssonina rosae* (Lib.) Died. Гриб уражує в основному листки, іноді зелені пагони. На верхній стороні листків утворюються пурпурно-білі, а потім майже чорні округлі плями. Уражені листки набувають сіро-бурого забарвлення, скручуються та осипаються. Деякі сорти до осені можуть залишитись без листків [1]. Найчастіше цим захворюванням уражуються сорти з жовтим забарвленням квіток.

Заходи боротьби: необхідне добре збалансоване підживлення рослин протягом літа, особливо небезпечним є підвищений вміст азотних добрив. Періодичне обробка рослин марганцево-кислим калієм (0,02% розчин) [2].

Сіра гниль, збудник – *Botrytis cinerea* Pers. Найчастіше хвороба проявляється під укриттями в зимовий період. При недостатній вентиляції під укриттями кущі можуть пошкоджуватися до кореневої шийки. Влітку сіра гниль вражає троянди при підвищеній кількості опадів і різкими змінами добових температур. Уражуються листки, пагони, бруньки та квітки. Квітконіжки поникають, бутони та квітки не розкриваються, буріють, загнивають та покриваються сірою пліснявою.

Заходи боротьби: при появі перших ознак захворювання необхідно створити умови максимальної сухості, видалити та знищити усі уражені частини рослин, підвищити їх стійкість за допомогою підживлення марганцевими мікродобривами [2].

Інфекційний “опік” – збудник *Coniothuriym wensdorffiae* Laub., *C.fucklii* Saac.). Інфекція проникає у рослину через механічні пошкодження кори, в тому числі після ушкодження її морозом. Масовому ураженню троянд “опіком” пагонів сприяє раннє укриття кущів восени та пізнє розкриття весною, проведення весняної обрізки в сиру та туманну погоду. На уражених пагонах з’являються спочатку коричневі, потім чорні п’ятна. Розширюючись, вони окільцьовують пагони, які потім гинуть.

Заходи боротьби: укриття троянд в суху погоду, своєчасне відкриття троянд весною, вирізання пошкоджених пагонів та обробка рослин фунгіцидами [2].

Основна увага наших досліджень приділялась витким трояндам роду *Rosa*. Ступінь ураження рослин шкідниками та хворобами визначали за допомогою методу візуальних спостережень, що дало змогу виявити ступінь стійкості окремих сортів і видів (2 види та 20 сортів) цієї групи троянд. З’ясовано, що стійкість рослин витких троянд до хвороб є сортоспецифічною ознакою. Більшість витких троянд мають високий ступінь стійкості до грибних хвороб, тобто спостерігається не значне ураження рослин. Виключенням є сорт Кримское Солнишко, який має високий ступінь ураження іржею. В свою чергу сорти ‘Flammentanz’, ‘New Dawn’, ‘Wartburg’, ‘Veilchenblau’, ‘Paul’s Scarlet Climber’, ‘Alberic Barbier’, ‘Красний Маяк’ слабо уражуються іржею, борошнистою россою та чорною плямистістю. Також було встановлено, що більшість сортів витких троянд мають середній ступінь ураження сірою гниллю та інфекційним “опіком”.

Результати проведених досліджень, дали змогу виявити сорти, стійкі до ураження хворобами і підібрати асортимент витких троянд перспективних для використання в озелененні за цією ознакою.

Література

1. Броун И. В., Плескач Л. А., Трегуб Т. Г. Инфекционные болезни сортовых роз дендропарка «Александрия» // Ботанические сады в современном мире: теоретические и прикладные исследования : Мат-лы Всеросс. науч. конф. — М.: Т-во науч. изданий КМК, 2011.
2. Клименко З.К. Секреты выращивания роз. – М.: "Фитон+", 2007. – 160 с.
3. Методика Государственного сортоиспытания сельскохозяйственных культур. – М.: Колос, 1968. – Вып. 6 (декоративные культуры). – С. 143–149.
4. Просянникова И.Б., Дзюненко Е.А., Кирпичева Л.Ф. Фитопатогенные микромицеты Ботанического сада Таврического национального университета им. В.И. Вернадского // Экосистемы Крыма, их оптимизация и охрана. – Симферополь : ТНУ, 2007. – Вып.17. – С. 129–134.